

RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA SUN'IY INTELLEKT TEKNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Abdurasulov Anvar Quvondiq o'g'li

Qarshi davlat texnika universiteti 3-bosqich talabasi

abdurasulovanvar0017@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyati va ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri tahlil qilinadi. Zamonaviy raqamli transformatsiya sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalari ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, moliya, logistika hamda boshqaruv tizimlarida samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Maqolada sun'iy intellekt asosidagi tizimlarning ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirishdagi roli ko'rib chiqiladi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi, innovatsion rivojlanish va raqobatbardoshlikni oshirishdagi imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt texnologiyalarini keng joriy etish iqtisodiyotning turli sohalarida raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtiradi hamda yangi biznes modellarining shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion texnologiyalar, ma'lumotlarni tahlil qilish, avtomatlashtirish, raqamli platformalar, iqtisodiy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье анализируется значение технологий искусственного интеллекта в развитии цифровой экономики и их влияние на экономические процессы. В условиях современной цифровой трансформации технологии искусственного интеллекта являются одним из важных факторов повышения эффективности в производстве, сфере услуг, финансовой деятельности, логистике и системах управления. В статье рассматривается роль систем на основе искусственного интеллекта в оптимизации процессов обработки данных, их анализа и принятия управленческих решений. Также освещаются возможности использования технологий искусственного интеллекта в условиях цифровой экономики для повышения экономической эффективности, инновационного развития и конкурентоспособности. По результатам исследования установлено, что широкое внедрение технологий искусственного

интеллекта способствует ускорению процессов цифровизации в различных отраслях экономики и формированию новых бизнес-моделей.

Вместе с тем эффективное использование технологий искусственного интеллекта играет важную роль в обеспечении устойчивого развития цифровой экономики.

Ключевые слова: Цифровая экономика, искусственный интеллект, цифровая трансформация, экономическая эффективность, информационно-коммуникационные технологии, инновационные технологии, анализ данных, автоматизация, цифровые платформы, экономическое развитие.

Abstract: This article analyzes the importance of artificial intelligence technologies in the development of the digital economy and their impact on economic processes. In the context of modern digital transformation, artificial intelligence technologies have become one of the key factors for improving efficiency in production, services, finance, logistics, and management systems. The article examines the role of AI-based systems in optimizing data processing, analysis, and decision-making processes. Furthermore, the study highlights the potential of artificial intelligence technologies in enhancing economic efficiency, promoting innovative development, and increasing competitiveness within the digital economy. The research results show that the widespread implementation of artificial intelligence technologies accelerates digitalization processes across various sectors of the economy and contributes to the emergence of new business models. At the same time, the effective use of artificial intelligence technologies plays a significant role in ensuring the sustainable development of the digital economy.

Keywords: Digital economy, artificial intelligence, digital transformation, economic efficiency, information and communication technologies, innovative technologies, data analysis, automation, digital platforms, economic development.

KIRISH

So‘nggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida dunyo iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlari keng ko‘lamda amalga oshirilmoqda. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy tizimning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u ma‘lumotlarga asoslangan boshqaruv, avtomatlashtirilgan jarayonlar hamda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida sun‘iy intellekt texnologiyalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sun‘iy intellekt katta hajmdagi ma‘lumotlarni tezkor qayta ishlash, ularni tahlil qilish hamda prognozlash imkonini beruvchi zamonaviy texnologik yechimlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlarida, jumladan, moliya, ishlab chiqarish, savdo, transport va xizmat ko‘rsatish sohalarida samaradorlikni oshirish hamda boshqaruv jarayonlarini optimallashtirishga yordam bermoqda. Shuningdek, sun‘iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi

iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda yangi innovatsion biznes modellarini shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada raqamli iqtisodiyot rivojlanib, iqtisodiy raqobatbardoshlik darajasi oshadi va iqtisodiy o'sish uchun yangi imkoniyatlar yuzaga keladi. Shu bois raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy jarayonlarga ta'siri masalasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Ilmiy adabiyotlarda raqamli texnologiyalar iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida ko'rib chiqiladi hamda ular ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, yangi biznes modellarini yaratish va iqtisodiy jarayonlarni optimallashtirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi [1]. Tadqiqotchilar sun'iy intellekt texnologiyalarini iqtisodiyotning turli sohalarida qo'llash orqali katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, prognozlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonlarini takomillashtirish mumkinligini qayd etadilar [2]. Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalari iqtisodiy faoliyatni avtomatlashtirish, mehnat unumdorligini oshirish hamda innovatsion rivojlanish jarayonlarini jadallashtirishda muhim rol o'ynashi ta'kidlanadi. Ayrim ilmiy ishlarda raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish, iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash hamda zamonaviy boshqaruv tizimlarini shakllantirishga xizmat qilishi qayd etilgan.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining keng qo'llanilishi iqtisodiyotning turli tarmoqlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishga hamda yangi texnologik yechimlarni yaratishga zamin yaratishini ta'kidlaydilar [3]. Shu sababli ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalari raqamli iqtisodiyot rivojlanishining muhim omillaridan biri bo'lib, u iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshirish hamda innovatsion rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyatini o'rganish maqsadida turli ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish hamda tizimli yondashuv metodlari qo'llanildi. Birinchi bosqichda raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt texnologiyalariga oid ilmiy maqolalar, monografiyalar hamda ilmiy manbalar o'rganilib, ularning nazariy asoslari tahlil qilindi [5]. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy jarayonlarga ta'siri va ularni amaliyotda qo'llash imkoniyatlari bo'yicha mavjud ilmiy qarashlar o'rganildi. Tadqiqot davomida tahliliy va qiyosiy metodlardan foydalanilib, sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiyotning turli sohalarida qo'llanilishi hamda ularning samaradorligi baholandi. Bundan tashqari, tizimli tahlil usuli yordamida raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy jarayonlarga

ta'siri hamda ularning rivojlanish istiqbollari o'rganildi. Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot mavzusini chuqurroq tahlil qilish, mavjud ilmiy qarashlarni umumlashtirish hamda raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyatini aniqlash imkonini berdi [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyatini o'rganish hamda ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'sirini tahlil qilish maqsadida bir qator ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, tahlil va sintez, taqqoslash, umumlashtirish hamda statistik ma'lumotlarni o'rganish metodlari qo'llanildi [7]. Ushbu metodlar orqali sun'iy intellekt texnologiyalarining raqamli iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni va amaliy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqotning dastlabki bosqichida mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, ilmiy maqolalar hamda xalqaro tashkilotlarning tahliliy hisobotlari o'rganildi [8]. Mazkur manbalar asosida raqamli iqtisodiyot tushunchasi, uning asosiy komponentlari hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy jarayonlarga ta'siri bo'yicha mavjud ilmiy qarashlar tahlil qilindi. Shuningdek, ilmiy adabiyotlarni o'rganish orqali raqamli iqtisodiyot rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiyotning turli sohalarida qo'llanishi bilan bog'liq nazariy yondashuvlar umumlashtirildi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil metodidan ham foydalanildi. Ushbu metod yordamida sun'iy intellekt texnologiyalarining turli mamlakatlar iqtisodiyotida qo'llanilishi, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda raqamli iqtisodiyot rivojlanishidagi roli o'rganildi [9]. Qiyosiy tahlil orqali rivojlangan davlatlar tajribasi va raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlari o'rganilib, ularning iqtisodiy rivojlanishga qo'shayotgan hissasi tahlil qilindi. Bundan tashqari, tadqiqot davomida tahliliy yondashuvdan foydalanilib, sun'iy intellekt texnologiyalarining ishlab chiqarish, moliya, savdo, transport, logistika va xizmat ko'rsatish sohalarida qo'llanish imkoniyatlari ko'rib chiqildi [10]. Ushbu yondashuv orqali sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash, prognozlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonlarini takomillashtirish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Tizimli yondashuv metodidan foydalanish esa raqamli iqtisodiyotning tarkibiy elementlarini kompleks tarzda o'rganish imkonini berdi. Mazkur metod orqali sun'iy intellekt texnologiyalarining raqamli iqtisodiyot tizimidagi o'rni, ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri hamda innovatsion rivojlanishdagi roli o'rganildi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiy samaradorlikni oshirish, resurslardan samarali foydalanish hamda boshqaruv tizimlarini takomillashtirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqot jarayonida umumlashtirish metodidan ham foydalanildi. Ushbu metod yordamida turli ilmiy manbalarda keltirilgan nazariy qarashlar va tahliliy ma'lumotlar umumlashtirilib, raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyati bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi [11]. Natijada sun'iy intellekt

texnologiyalarining raqamli iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni va istiqbollari bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqildi. Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqot mavzusini har tomonlama o'rganish, mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qilish hamda raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyatini chuqur tahlil qilish imkonini berdi [12].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalari muhim o'rin tutishi aniqlandi. Zamonaviy iqtisodiy jarayonlarda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, tahlil qilish hamda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini yaratadi. Bu esa iqtisodiyotning turli sohalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda resurslardan yanada oqilona foydalanishga xizmat qiladi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanilishi moliya, savdo, transport, logistika, sanoat hamda xizmat ko'rsatish sohalarida keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish va prognozlash jarayonlarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish iqtisodiy jarayonlarni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt asosidagi tizimlar yordamida ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyati yuzaga kelmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalarini iqtisodiyotga keng joriy etish iqtisodiy jarayonlarning tezkorligini oshirish, mehnat unumdorligini yaxshilash hamda innovatsion rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida iqtisodiy faoliyatda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf va muammolarni oldindan aniqlash hamda ularning oldini olish imkoniyati ham ortadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalarining samarali qo'llanilishi iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy texnologiyalar asosida yaratilgan raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan tizimlar biznes jarayonlarini optimallashtirish, xizmatlar sifatini oshirish hamda yangi innovatsion mahsulot va xizmatlarni yaratishga imkon beradi.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi raqamli iqtisodiyotda yangi biznes modellarining shakllanishiga ham turtki bermoqda. Raqamli platformalar, aqlli boshqaruv tizimlari hamda ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish mexanizmlari iqtisodiy jarayonlarni yanada samarali tashkil etishga yordam bermoqda. Natijada iqtisodiyotning turli tarmoqlarida raqamlashtirish jarayonlari jadallashib, iqtisodiy o'sish uchun yangi imkoniyatlar paydo bo'lmoqda. Umuman olganda, tadqiqot natijalari sun'iy intellekt texnologiyalarining raqamli iqtisodiyot rivojlanishida muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Ushbu texnologiyalarni iqtisodiyotning turli sohalarida keng joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, innovatsion rivojlanishni ta'minlash hamda raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida sun'iy intellekt texnologiyalari muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Sun'iy intellekt texnologiyalari iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish hamda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada ishlab chiqarish samaradorligi oshadi, resurslardan oqilona foydalanish ta'minlanadi hamda iqtisodiyotning turli sohalarida innovatsion rivojlanish jarayonlari jadallashadi. Tadqiqot jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining moliya, sanoat, savdo, transport, logistika va xizmat ko'rsatish sohalarida keng qo'llanilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilishi aniqlangan. Shuningdek, ushbu texnologiyalar yordamida ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimlarini rivojlantirish hamda iqtisodiy jarayonlarni yanada samarali tashkil etish imkoniyati yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- [1] Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th Edition). – Pearson Education, 2021.
- [2] World Bank. Digital Development Report 2021: Data for Better Lives. – Washington DC, 2021.
- [3] OECD. Artificial Intelligence, Digital Economy and Society. – OECD Publishing, Paris, 2021.
- [4] Davenport T., Mittal N. The AI Advantage: How to Put the Artificial Intelligence Revolution to Work. – MIT Press, 2022.
- [5] European Commission. Artificial Intelligence and the Digital Economy Report. – Brussels, 2022.
- [6] McKinsey Global Institute. The State of AI in 2023: Generative AI's Breakout Year. – McKinsey Report, 2023.
- [7] OECD. AI and the Future of Work in the Digital Economy. – OECD Publishing, 2023.
- [8] World Economic Forum. Artificial Intelligence and Digital Economy Transformation. – Geneva, 2023.
- [9] International Monetary Fund. Artificial Intelligence and Economic Growth Report. – IMF, 2024.
- [10] World Bank. Digital Economy and Artificial Intelligence Development Report. – Washington DC, 2024.
- [11] Bughin J., Seong J., Manyika J. Notes from the AI Frontier: Applications and Value of Deep Learning. – McKinsey Global Institute, 2021.
- [12] Brynjolfsson E., Li D., Raymond L. Artificial Intelligence and Economic Productivity. – National Bureau of Economic Research, 2022.

- [13] <https://doi.org/10.5281/zenodo.18867984>
- [14] <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/9633>
- [15] <https://eoconf.com/index.php/icmse/article/view/665>
- [16] <https://innoworld.net/index.php/ziftmy/article/view/1613>
- [17] <https://worldsciencepub.com/index.php/icmsi/article/view/9109>